

de mindre bemidlede Familier med flere eller mange Børn. Det er dette, som er Haveboligsagens sociale Kærnepunkt. Berettigelsen af de Krav, der føres frem ved disse Lovforslag, er jo anerkendt for ikke saa mange Aar siden. Da vi havde det første Lovforslag om Statsboligfonden til Behandling i 1922, anerkendtes det af det radikale Partis Ordfører, det ærede Medlem Hr. Henningsen, som slog til Lyd for en Boliglovgivning, der satte sig til Maal saa vidt muligt at skaffe velfortjente Personer af den mindre bemidlede Bybefolkning med mange Børn Adgang til at erhverve sig egne Hjem; naar de selv havde vist Evne til at spare op, til at gøre en Anstrengelse for at erhverve sig egen Bolig, var det en social Opgave for Staten at yde den fornødne Støtte til Selvhjælp. Det er jo saadanne Familier, som lider uforholdsmæssig haardt under den tætte Bebyggelse i Byerne. Der findes ikke mere gunstigt Jordbund for slet Moral, baade individuelt og samfundsmæssigt, end daarligere, usunde Boligforhold, som gør en Børneflok, der skulde være den jævne Mands Glæde og Lykke, til hans daglige Sorg. Hvorledes et saadant Samarbejde mellem Staten og Kommunen bedst skal ordnes, skal jeg ikke komme ind paa i videre Omfang, men kun fremhæve, at det overfor dette Problem ikke gaar at opstille doktrinære Krav med nøjeregnende Fordeling af Ansvar og Forpligtelse. Det bør være de praktiske foreliggende Kendsgerninger og Forholdenes særlige lokale Karakter, som bestemmer, hvorledes Stat og Kommune skal dele Vanskelighederne sig imellem uden smaalig Beregning af, hvorvidt den ene eller den anden slipper billigst, for i det lange Løb vil begge Parter høste Fordel, og derfor er Hovedsagen, at Samarbejdets Betimelighed erkendes og erkendes som Forpligtelse, og at det iværksættes snarest.

Med Henblik paa Betimeligheden af et saadant Samarbejde skal jeg her indskrænke mig til at fremhæve et Par typiske Eksempler, nemlig Forholdene i København og Forholdene i Landets næststørste Købstad, Aarhus. Jo større Kommunen er, des mere paatrængende vil Boligspørgsmaalet nødvendigvis være. For Aarhus Kommunes Vedkommende stiller Sagen sig saaledes, at Byplanspørgsmaalet her har været diskuteret paa et tidligt Tidspunkt, nemlig allerede i Slutningen af 90erne, og at Byraadet i 1919 vedtog en Bebyggelsesplan, udført af Ingeniør Klixbüll, der drejede sig om Gadeanlæg og Bebyggelse paa Markjorderne Nord og Vest for Byen. Syd for Byen er en Del af det Kommunen tilhø-

rende Areal udlagt til Parkanlæg, dels til Idrætspark, dels til Marselisborg Park, men af de ubebyggede Arealer, hvorpaa Aarhus By i den nærmeste Aarrække kommer til at udvikle sig, tilhører 574 ha Kommunen, medens private Grundejere besidder 263,5 og Foreninger ejer 36,7 ha. Den største Part af disse Arealer, nemlig 515 ha, tænkes anvendt til tæt Bebyggelse eller til aaben Bebyggelse i to-treetages Højde, medens 360 ha, altsaa ca. 650 Tdr. Land, tænkes anvendt til Villabebyggelse eller Havebyanlæg. Der er med andre Ord virkelig gode Betingelser til Stede for, at en Bebyggelse med Haveboliger kan finde Sted ved Aarhus By, og for et Samarbejde med Staten om at fremme Iværksættelse af saadan Bebyggelse.

For Hovedstadens Vedkommende er Stillingen vanskeligere, fordi der i Byens Periferi og i Nabokommunerne allerede for lang Tid siden er forspildt værdifulde Muligheder for en planmæssig Bebyggelse. De ubebyggede Arealer umiddelbart udenfor og indenfor Københavns Bygrænser er i høj Grad blevet Genstand for Spekulation, og man har, saa vidt jeg ved, fra Kommunalbestyrelsens Side ikke beskæftiget sig videre med Byplanspørgsmaalet. Det er naturligvis muligt, at det kommer. Den nylig vedtagne Byplanlov kan maaske sætte lidt Fart i det kommunale Initiativ, men foreløbig maa det konstateres, at der ikke er sket noget af større Betydning. De Bebyggelsesmuligheder, som for det foreliggende Spørgsmaal især kommer i Betragtning, er Terrænet Vest og Syd for Byen. Mod Nord omkring København har vi en Luksusbebyggelse eller i hvert Fald en Bebyggelse, som forudsætter en ikke helt uanselig Formuebesiddelse, og mod Øst, det vil sige til Amagersiden, er Terrænforholdene overmaade kontrære, fordi paa denne flade Ø vil Kloakeringsproblemet og tilsvarende Anlæg kræve uforholdsmæssige Udgifter, hvis Spildevandsledningerne skal blive tilfredsstillende.

Imod Vest og imod Syd findes der dels indenfor Byens Grænser betydelige indkøbte Arealer, hvorpaa Storbyens videre Udvikling baade med Hensyn til erhvervmæssige Anlæg og med Hensyn til Boligbygning kan finde Plads. Ejendomsretten til disse for Byens fremtidige Udvikling vigtige Arealer er som nævnt fortrinvis paa private Hænder; men Kommunen ejer dog ogsaa en hel Del godt beliggende Jorder, indkøbte dels med det direkte kommunale Behov for Øje, dels med Henblik paa Byens fremtidige Vækst. Endelig